

4. Uspořádání pracovní doby zaměstnanců

Celá skupina zaměstnanců v civilním sektoru a členů produkčních družstev byla dotazována na formu své pracovní doby. Většina z těchto pracujících¹ měla stanoven **pevný začátek a konec pracovní doby** (3024,0 tis., tj. 78,9%). Poměrně rozšířená je **pružná pracovní doba**, ve které pracovní doba zahrnuje základní část a část pohyblivou, kterou si zaměstnanec sám rozvrhuje v rámci daných časových hranic tak, aby splnil požadavky smlouvy. V AHM 2004 byly rozlišovány případy, kdy respondent může kumulované napracované hodiny využít pouze k vybrání si volných hodin (286,4 tis., tj. 7,5%) a případy, kdy respondent může kumulované napracované hodiny využít k vybrání si volných dnů tak, aniž by byl nucen si vybrat dovolenou nebo jiné speciální volno (113,4 tis., tj. 3,0% všech zaměstnanců a ČPD se zjištěným druhem pracovní doby).

Systém pružné pracovní doby, který využívalo téměř 400 tis. osob, je relativně nejvíce rozšířen v odvětví nemovitosti a pronájem, podnikatelské činnosti (24,9% pracujících v odvětví, z toho 18,0% s možností vybrat si pouze určitý počet hodin v rámci stanovené doby), ve veřejné správě a povinném sociálním zabezpečení (22,9% z počtu zaměstnanců v odvětví) a ve finančním zprostředkování (22,5%). Poněkud rozporné je zjištění, že možnosti pružné pracovní doby relativně častěji využívají muži (10,7% zaměstnanců a ČPD) než ženy (10,2% zaměstnankyň a členek PD). To je způsobeno především malou možností využití pružné doby ve dvou odvětvích se specifickým režimem, která se vyznačují vysokou zaměstnaností žen – ve školství a zdravotnictví.

Pokud jde o ostatní druhy organizace pracovní doby využívalo 162,3 tis. osob (4,2%) možnost takového uspořádání, kdy zaměstnanec může **začínat a končit dříve nebo začínat a končit později** tak, aby splnil požadavky pracovní smlouvy na denní počet odpracovaných hodin (na rozdíl od pružné pracovní doby nemá možnost přesunu hodin ze dne na den), dále 155,0 tis. osob (4,0%) **individuální úpravu pracovní doby** a ostatních možností či případů, kdy si respondent určuje pracovní dobu sám, bylo 90,2 tis. (2,4% všech zaměstnanců a ČPD).

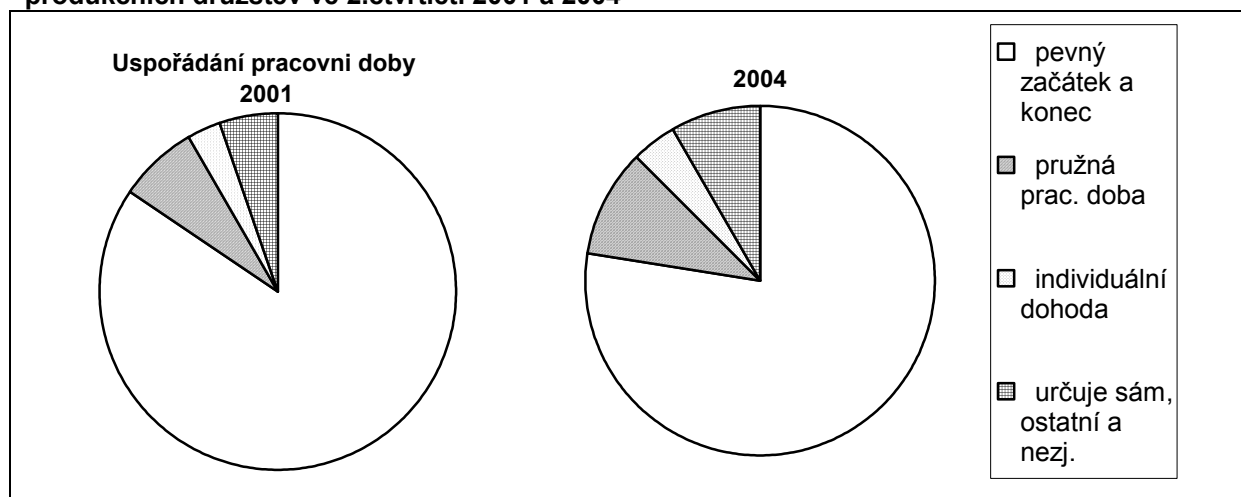
Tab 11 - Počet zaměstnanců a členů produkčních družstev, kteří využívají režim pružné pracovní doby ve vybraných odvětvích podle pohlaví.

Odvětví činnosti	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	podíl (v %)	abs.	podíl (v %)	abs.	podíl (v %)
Celkem	399,8	10,4	218,5	10,7	181,3	10,2
z toho:						
A01 - zemědělství, myslivost a souv.čin.	10,1	7,3	8,2	9,1	1,2	4,0
A02, B - lesnictví, chov ryb a souv.čin.	3,3	12,3	1,8	11,6	-	14,3
C - těžba nerostných surovin	2,3	3,8	1,1	3,6	-	5,1
D - zpracovatelský průmysl	76,7	6,6	47,8	6,9	28,9	6,2
E - výroba a rozvod elek., plynu a vody	9,0	12,8	6,2	11,0	2,5	20,1
F - stavebnictví	31,3	12,2	24,5	10,6	6,9	25,8
G - obchod, opr.mot.vozidel a spot.zb.	50,0	11,4	28,3	15,6	21,7	8,5
H - ubytování a stravování	10,8	7,9	5,0	8,5	5,8	7,4
I - doprava, skladování, spoje	27,7	8,9	17,9	8,8	9,8	9,1
J - finanční zprostředkování	16,4	22,5	5,8	24,6	10,6	21,5
K - nemovitosti a pronájem, podnik.čin.	43,5	24,9	23,1	24,9	20,5	24,9
L - veřejná správa a obrana,pov.soc.zab.	70,6	22,9	28,9	16,7	41,7	30,8
M - vzdělávání	15,5	5,8	5,1	8,5	10,4	5,0
N - zdravotní a sociální péče, vet.čin.	14,1	5,0	3,3	8,7	9,9	4,3
O - ostatní veřejné,soc. a osobní sl.	18,2	14,3	9,3	15,1	8,9	13,5

¹ Metodická poznámka: V textu i v přílohových tabulkách je v této části uváděn počet zaměstnanců a ČPD, za které bylo vyšetřeno konkrétní uspořádání pracovní doby bez non-response odpovědí. Těchto osob bylo celkem 3 831,3 tis. Naproti tomu v předcházející části zabývající se rozsahem přesčasové práce byl uvažován soubor všech zaměstnanců a členů produkčních družstev pracujících v civilním sektoru (3 883,2 tis.).

Uspořádání pracovní doby bylo zjišťováno i v ad hoc modulu 2001 a na základě komparace výsledků obou šetření lze charakterizovat změny v zastoupení jednotlivých uspořádání. **V tříletém období především klesl podíl zaměstnanců a ČPD s pevně stanoveným začátkem a koncem pracovní doby z 84,4% na 78,9% úhrnu zaměstnanců a ČPD. Zřejmý byl přesun velké části zaměstnanců ve prospěch pružné pracovní doby z 7,3% na 10,4% a jiných uspořádání, která nelze zahrnout do explicitně vymezených skupin.**

Graf 1 – Zastoupení jednotlivých druhů uspořádání pracovní doby zaměstnanců a členů produkčních družstev ve 2.čtvrtletí 2001 a 2004

Menší část zaměstnanců a členů produkčních družstev, kteří nemají pevný začátek a konce pracovní doby byl dotazován, zda **pracují na zavolání**. Jedná se o případy, kdy zaměstnavatel může dohodnout se zaměstnancem práci na určitý počet dnů nebo týdnů bez přerušení s ohledem na produkční potřeby. V tomto systému pracovalo celkem 121,9 tis., převážně mužů (93,1 tis.). Přestože se jedná o nárazovou práci, vyhovoval tento způsob více než čtyřem pětina všech pracujících v tomto režimu (99,4 tis.). Práce na zavolání je nejčastěji využívána v ostatních veřejných, sociálních a osobních službách (5,8% všech zaměstnanců v odvětví), v dopravě (5,1%), ve finančním zprostředkování (4,8%), ve stavebnictví (4,6%) a v kategorii nemovitosti a pronájem, podnikatelské činnosti (4,5%).